

DOI: 10.46340/eppd.2022.9.6.7

Anna Nadtochyieva

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7728-2534>

National University «Odesa Law Academy», Ukraine

FEATURES OF THE CRIMINAL-LEGAL CHARACTERISTICS OF THE PROVISIONS OF PART 2 OF ARTICLE 201-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF COMBATING CORRUPTION IN UKRAINE

Анна Надточієва

Національний університет «Одеська юридична академія», Україна

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОЛОЖЕНЬ ч. 2 ст. 201-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

The article is devoted to defining the peculiarities of the criminal-legal characteristics of the provisions of Part 2 of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine in the context of combating corruption in Ukraine. Concepts and signs of corruption were analyzed, it was determined that there is no unity in the doctrine in defining the concept and signs of corruption criminal offenses. It has been proven that only a criminal offense can be recognized as corruption, the composition of which contains the listed mandatory signs of corruption, and criminal liability is provided for its commission. If the illegal act lacks at least one of these signs, it cannot be considered a corruption criminal offense.

It was noted that corruption offenses are acts committed by a person endowed with power or official authority, with the aim of satisfying their own selfish interests or the interests of other persons. Illegality or simultaneous unethicity of a person's actions and their focus on satisfying vested interests essentially determine which actions fall into the category of corruption.

It was determined that the constructions of Articles 201-2 and 320 of the Criminal Code of Ukraine are similar, because part 2 mentions the possibility of committing this offense by a special subject (official), mentions the status feature of this subject (official position), and also provides special sanction (deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities). It was found that the main difference is the use of the construction "use of official position" instead of "abuse of official position", which is only formal.

It is argued that the act provided for in Part 2 of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine, if committed by an official using his official position, should be qualified as a criminal corruption offense. It was concluded that the note to Art. 45 of the Criminal Code of Ukraine in the part of criminal offenses that are considered corrupt under the condition that they are committed by abuse of official position, should be supplemented by Art. 201-2 of the Criminal Code of Ukraine (illegal use of humanitarian aid, charitable donations or free aid). The need for the unification of terminology regarding the form of committing this act has been proven, namely the use of a single construction of "abuse of official position" to replace it with a similar one in terms of "use of official position", "abuse of power", etc.

Keywords: anti-corruption, criminal offense, criminal corruption offense, use of official position, Art. 201-2 of the Criminal Code of Ukraine.

Обґрунтування вибору теми дослідження. В період війни, як реакція на запит суспільства, Верховна Рада України доповнила Кримінальний кодекс новою ст.201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної

допомоги». У пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що виявляються численні випадки використання товарів гуманітарної допомоги не за призначенням та з метою отримання прибутку, що фактично і стало причиною запровадження кримінальної відповідальності за такі дії. Так, відповідно до Закону України від 24.03.2022 №2155-IX, було встановлено основні юридично значимі ознаки нового кримінального правопорушення викладено в ч.1 ст.201-2 КК України. Даною статтею було криміналізовано продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі.

Поява нової статті викликала дискусію в науковому суспільстві, адже до набрання чинності законом №2155-IX дії осіб, які незаконно продавали гуманітарну допомогу, приховуючи призначення товарів від покупців, кваліфікувалися органами досудового розслідування як шахрайство за однією з частин ст.190 КК України¹. Одночасно з цим вади формулювань статей зі спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення вже неодноразово висвітлювалися в юридичній літературі. Попри це ґрунтовних досліджень положень ч.2 ст.201-2 Кримінального кодексу України в контексті протидії корупції в Україні бракує через незначний час її дії. Тому **мета** даної статті визначити особливості кримінально-правової характеристики положень ч.2 ст.201-2 Кримінального кодексу України в контексті протидії корупції в Україні.

Відповідно до підходу, використаного у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» під корупцією слід розуміти використання колом осіб, які перелічені та визначені в законодавстві, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди вказаній особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей².

Як відзначає А. Савченко, на сучасному етапі розвитку кримінального права корупційні кримінальні правопорушення є конвенційними, їх існування визнається міжнародним кримінальним правом³. Однак, аналіз міжнародних конвенцій в сфері протидії корупції свідчить про складність і фактичну неможливість встановлення єдиного для всіх держав та міжнародних спільнот визначення корупційного кримінального правопорушення та переліку корупційних кримінальних правопорушень⁴.

Так, відповідно до резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990), корупцію визначено як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявляється у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності»⁵.

У цивільній конвенції про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 корупцію тлумачать як «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, що порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи»⁶.

Вперше перелік корупційних злочинів у вітчизняному кримінальному законодавстві було запроваджено на підставі Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»

¹ Пеліхос, Є. (2022). Як за новим законом каратимуть за продаж гуманітарної допомоги. *Закон і бізнес* <<https://zib.com.ua/ua/151130.html>> (2022, листопад, 17).

² Закон України Про запобігання корупції, 2014 (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>> (2022, листопад, 17).

³ Дорохіна, Ю.А., Мороз, І.О. (2019). Корупція та корупційні злочини в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*, 30(69), 3, 95-100.

⁴ Пасека, О.Ф. (2020). Співвідношення понять «правопорушення, пов'язане з корупцією», «корупційне правопорушення» та «корупційний злочин». *Право і суспільство*, 2 (2), 190-197.

⁵ Закон України Про запобігання корупції, 2014 (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>> (2022, листопад, 17).

⁶ Фонд соціального страхування України (2020). *Поняття та ознаки корупції* <<http://www.fssu.gov.ua/fse/control/pol/uk/publish/article/98770;jsessionid=BEF8F83E78A45744C8AD7E9E1410CBD1>> (2022, листопад, 17).

від 14 жовтня 2014 року, відповідно до якого було доповнено ст. 45 приміткою, яка в подальшому була законодавчо переглянута¹.

На сьогоднішній день для визначення корупційних кримінальних правопорушень законодавець обрав підхід їх перерахування у вже згадуваній примітці до ст. 45 Кримінального кодексу України [8] з відповідним поділом на дві групи:

1) кримінальні правопорушення, які вважаються корупційними за умови вчинення їх шляхом зловживання службовим становищем. До них зокрема відносяться кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем), 262 (викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем), 308 (викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем), 312 (викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем), 313 (викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням), 320 (порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів), 357 (викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження), 410 Кримінального кодексу України (викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем);

2) безумовно корупційні кримінальні правопорушення, передбачені конкретними статтями Кримінального кодексу України: 210 (нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням), 354 (підкуп працівника підприємства, установи чи організації), 364 (зловживання владою або службовим становищем), 364-1 (зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), 365-2 (зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги), 368 (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою), 368-3 (підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), 368-4 (підкуп особи, яка надає публічні послуги), 368-5 (незаконне збагачення), 369 (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі), 369-2 (зловживання впливом), 369-3 (протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань)².

Про виключність переліку складів корупційних кримінальних правопорушень свідчить як конструкція статті КК України³, так і відповідна думка в вітчизняній кримінально-правовій доктрині⁴.

Однак, як відзначає В. Міфтахутдінов, характерною рисою вітчизняного антикорупційного законодавства є відсутність системного підходу до розуміння корупційних кримінальних правопорушень та відповідальності за них в кримінальному законодавстві. Корупційні кримінальні правопорушення не виділені в окремому розділі Кримінального кодексу України, що пояснюється традицією формування структури кримінального закону та поширення корупційних проявів майже на усі сфери життєдіяльності суспільства⁵.

¹ Савченко, А.В. (2017). Кримінально-правова характеристика корупційних злочинів: мультимедійний посібник. *Національна Академія Внутрішніх Справ* <https://arm.naiu.kiev.ua/books/posibnyk_KPH-KZ/nm/lec1_9.html> (2022, листопад, 17).

² Печерська районна в місті Києві Державна Адміністрація. Офіційний інтернет-портал (2022). *Корупційне правопорушення та правопорушення пов'язане з корупцією: в чому різниця?* <<https://pechersk.kyivcity.gov.ua/files/docs/prv046.pdf>> (2022, листопад, 17).

³ *Кримінальний кодекс України, 2001* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> (2022, листопад, 17).

⁴ Телешевський, О. (2021). Відповідальність за корупцію: адміністративна, кримінальна, дисциплінарна. *Юрист&Закон*, 41 <https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014258> (2022, листопад, 17).

⁵ Міфтахутдінов, В. (2017). Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення. *Юридична газета*, 25 (575) <<https://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalna-vidpovidalnist-zakorupciyni-pravoporushennya.html>> (2022, листопад, 17).

Одночасно слід зазначити, що в юридичній літературі зустрічається немало критики підходу до визначення корупційних кримінальних правопорушень. Ю. Дорохіна та І. Мороз, аналізуючи сучасний понятійно-категоріальний апарат законодавства в сфері протидії корупції приходять до висновку, що зараз присутня тенденція до зміни філологічного (граматичного) тлумачення поняття корупції, адже починає переважати її розуміння як розкладання, розбещеності тощо, а не як підкупу, продажності, що мало місце раніше. Так, дослідники звертають увагу, що на сучасному етапі розвитку антикорупційного законодавства до корупційних відносяться діяння, які порушують установлений порядок здійснення фінансових операцій (фінансової діяльності) або так званій фінансовий правопорядок, яким визначається здійснення різних видів господарської діяльності¹.

Аналізуючи положення Закону України «Про запобігання корупції», М. Хавронюк зазначає, що нерідко діяльність із запобігання корупції здійснюється не у повній відповідності до закону в тому числі з причин наявності вад самого закону². Серед дослідників проблем понятійно-категоріального апарату антикорупційного законодавства зустрічаємо думку, що деякі корупційні злочини не є корупційними правопорушеннями у розумінні Закону «Про запобігання корупції», а частина корупційних правопорушень, за які передбачено відповідальність, не визнається корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до підходу, обраного законодавцем³. О.Пасека, аналізуючи наукові підходи до визначення поняття корупційне правопорушення, приходять до висновку, що «законодавець підійшов до визначення корупційних злочинів не зовсім правильно, адже у примітці до ст. 45 КК України задекларовано лише перелік складів злочинів, які належать до категорії корупційних чи належать до них за певних умов. Відповідно, характерних ознак саме корупційних злочинів у положеннях цієї статті не міститься»⁴. Одночасно науковець доводить, що в доктрині також немає єдності у визначенні поняття та ознак корупційних кримінальних правопорушень.

Слід відзначити, що дослідники проблем кримінально-правового регулювання відповідних відносин обґрунтовують тезу, що імплементація терміна «корупційний злочин» (корупційне кримінальне правопорушення на теперішньому етапі розвитку вітчизняного кримінального законодавства) у національне кримінальне законодавство є цілком обґрунтованим і необхідним кроком⁵. Про необхідність перегляду та зміни підходу до визначення кримінальних корупційних правопорушень свідчать і науково-практичні висновки Національного агентства з питань запобігання корупції, в яких аналізуються проекти законів, покликаних внести зміни до кримінального законодавства. Так, представники Національного агентства з питань запобігання корупції наголошують на негативному характері обставини неузгодженості термінології кримінального законодавства в сфері протидії корупції і використання одночасно категорій «зловживання службовим становищем» та «використання службового становища» на позначення способу вчинення окремих діянь, передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України⁶.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про запобігання корупції» корупційне правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Таким чином, корупційним може визнаватися лише те кримінальне правопорушення, склад якого містить наведені обов'язкові ознаки корупції, а за його вчинення передбачено кримінальну

¹ Дорохіна, Ю.А., Мороз, І.О. (2019). Корупція та корупційні злочини в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*, 30(69), 3, 97.

² Хавронюк, М.І. (ред.) (2018). *Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції»*. Київ: Ваіге, 29.

³ Трепак, В. (2016). Законодавче визначення поняття «корупційне правопорушення» як потенційне джерело колізій: проблемні питання теорії та практики. *Юридична Україна*. 3-4, 52.

⁴ Пасека, О.Ф. (2020). Співвідношення понять «правопорушення, пов'язане з корупцією», «корупційне правопорушення» та «корупційний злочин». *Право і суспільство*, 2 (2), 190-197.

⁵ Савченко, А.В. (2016). *Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика)*. Київ: Центр учбової літератури, 12.

⁶ *Висновок до проекту Закону України Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів, 2021* (Національне агентство з питань запобігання корупції).

Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-2275434.pdf> (2022, листопад, 17).

відповідальність. Якщо ж в протиправному діянні відсутня хоча б одна з таких ознак, його не можна вважати корупційним кримінальним правопорушенням¹.

В умовах війни відбувається зміна структури кримінально-правових відносин. З 3 квітня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», прийнятий Верховною Радою України 24 березня 2022 року. Так ст. 201-2 КК України було криміналізовано діяння щодо нецільового використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, а також передбачено відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. В контексті статті 201-2 КК України під гуманітарною допомогою пропонується розуміти цільову адресну безоплатну допомогу в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомогу у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Благодійною пожертвою є безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Безоплатна допомога (пересилка, виконання робіт, надання послуг) – надання гуманітарної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсацій донорам.

Відповідно до чинного законодавства за продаж гуманітарної допомоги, присвоєння благодійних пожертв або безоплатної допомоги під час воєнного стану передбачена відповідальність до 7 років позбавлення волі².

Ч.2 ст. 201-2 передбачено, що ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, – караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна³. Таким чином, суб'єктом даного кримінального правопорушення може бути як загальний суб'єкт (ч.1 ст.201-2 КК України), так і спеціальний – службова особа (ч.2 ст. 201-2 КК України)⁴.

Формулювання суб'єкта та форми вчинення даного правопорушення у вигляді «службовою особою з використанням службового становища» наводить на думку, що дане правопорушення повинно бути віднесено до корупційних кримінальних правопорушень, адже це діяння містить фактичні ознаки корупції та може вчинятися службовою особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції»⁵.

Попри той факт, що Закон України «Про запобігання корупції» оперує категорією «ознаки корупції» самі ознаки не розкриваються в законодавстві. В.М. Трепак вважає, що наявність специфічних, ідентифікуючих ознак якісно відрізняють корупцію від інших правових категорій, що й має бути відображено в дефініції. Дослідник, узагальнюючи вчення про ознаки корупції наводить наступні її ознаки: соціальне явище; системність; дисфункція процесів соціального управління в усіх сферах життя суспільства як наслідок корупції; вияв як множинність корисливих зловживань службовими повноваженнями в державному, муніципальному й приватному секторах, різних форм

¹ Асеев, Р.О. (2017). Проблема визначення суб'єкта у корупційних злочинах. *Правова держава*, 26, 126.

² Східне міжрегіональне управління Державної служби України з питань праці (2022). *В Україні введено кримінальну відповідальність за торгівлю гуманітарною допомогою (стаття 201-2 Кримінального Кодексу України)* <<https://smu.dsp.gov.ua/anticordept/v-ukraini-vvedeno-kryminalnu-vidpovidalnist-za-torhivliu-humanitarnoiu-dopomohoiu-stattia-201-2-kryminalnoho-kodeksu-ukrainy/>> (2022, листопад, 17).

³ *Кримінальний кодекс України, 2001* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> (2022, листопад, 17).

⁴ Там само.

⁵ *Закон України Про запобігання корупції, 2014* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>> (2022, листопад, 17).

підкупу-продажності службовців; прихований, таємний характер; соціально-конструктивний характер¹.

Л.І Калініченко в свою чергу відзначає, що з етимологічного значення поняття «корупція» можна виокремити такі основні ознаки цього явища:

- вчиняється спеціальним суб'єктом права, посадовою особою;
- вчиняється в межах службового становища (пов'язане з використанням посадовою особою своїх повноважень);
- є формою зловживання владою;
- вчиняється з метою особистого збагачення².

Укладники мультимедійного навчального посібника «Антикорупційна політика в Україні» відзначають, що у кримінологічному аспекті корупція характеризується низкою ключових ознак:

- вона можлива лише у сфері діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування;
- її суб'єктом може бути тільки особа, наділена владою чи посадовими повноваженнями;
- корупційні відносини виникають внаслідок зловживання особою, наділеною владою чи посадовими повноваженнями, своїми повноваженнями. Тут вони виступають предметом торгу, в результаті якого суб'єкт одержує певні блага як матеріального, так і нематеріального характеру³.

Отже, корупційні правопорушення складають діяння, вчинені особою, наділеною владою чи посадовими повноваженнями, з метою задоволення корисливих власних або інтересів інших осіб. Неправомірність або й одночасна неетичність діянь особи та їх спрямованість на задоволення корисливих інтересів по суті визначають, які саме діяння відносяться до категорії корупційних.

Для прикладу наведемо положення ст. 320 КК України, згідно якої Порушення встановлених правил посіву або вирощування снотворного маку чи конопель, а також порушення правил виробництва, виготовлення, зберігання, обліку, відпуску, розподілу, торгівлі, перевезення, пересилання чи використання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, призначених для виробництва чи виготовлення цих засобів чи речовин, караються штрафом до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Частиною 2 цієї статті передбачено, що ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони спричинили нестачу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів у великих розмірах, або призвели до викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем, караються штрафом від сімдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років⁴.

Як бачимо конструкції досліджуваних статей є аналогічними, адже в ч.2 згадується можливість вчинення даного правопорушення спеціальним суб'єктом (службовою особою), згадується статусна ознака цього суб'єкта (службове становище), а також передбачається особлива санкція (позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю). Абсолютно аналогічними є й санкції за вчинення відповідних кримінальних правопорушень. Єдиною відмінністю є застосування конструкції «використання службового становища» замість «зловживання службовим становищем». Однак, дана відмінність, на нашу думку є лише формальною.

Слід також відзначити, що неузгодженістю, на яку звернув увагу В. Фурман є питання щодо санкцій, запропонованих ч.2,3 ст.201-2 КК України. Зокрема, Законом пропонується застосовувати позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Однак, відповідно до ч.2,3 ст.201-2 КК України, службові особи не єдині суб'єкти, дії яких можуть бути кваліфіковані за вказаними частинами статті. Враховуючи, що санкції другої та третьої частин

¹ Трепак, В.М. (2015). Ідентифікуючі ознаки корупції: визначення й характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*, 35(2.3), 112.

² Калініченко, Л.І. (2022). Поняття, ознаки та види корупції. *Право і безпека*, 1(84), 39-46.

³ Національна академія внутрішніх справ (2016). *Антикорупційна політика в Україні: Мультимедійний навчальний посібник* <https://arm.naiu.kiev.ua/books/atikoruption/lectures/lecture_1.html> (2022, листопад, 17).

⁴ Там само.

мають безальтернативний характер застосування позбавлення відповідного права, в майбутньому може мати місце ситуація коли суд вимушено буде застосовувати до особи, яка не займала жодного службового становища та не використовувала такого, позбавлення відповідного права. При цьому, виховна мета такої заборони буде втрачена¹.

Так, під зловживанням владою розуміють використання чиновником своїх владних повноважень для вирішення питань, що суперечать інтересам служби. Зловживання ж службовим становищем означає використання всупереч інтересам служби повноважень, пов'язаних із займаною посадою². Визначення одного поняття іншим очевидно свідчить про аналогічність змісту останніх. Крім того важко уявити криміналізоване діяння з використання службового становища, яке не пов'язане зі зловживанням таким, адже повноваження службової особи очевидно не можуть використовуватися для вчинення кримінальних правопорушень.

Таким чином, діяння передбачене ч.2 ст.201-2 КК України у випадку вчинення його службовою особою з використанням службового становища повинно кваліфікуватися як кримінальне корупційне правопорушення.

Аргументуючи практичне значення долучення даного складу правопорушення до корупційних кримінальних правопорушень слушним виглядає використання аргументу, запропонованого у висновку Національного агентства з питань запобігання корупції до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів» щодо аналогічної ініціативи розширення кола кримінальних корупційних правопорушень, згідно якого реалізація положень Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» ускладнюється невіднесенням окремих складів кримінальних правопорушень до корупційних, адже, згідно законодавства, завданням Національного бюро є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції³.

Висновки. Отже, примітка до ст. 45 Кримінального кодексу України в частині кримінальних правопорушень, які вважаються корупційними за умови вчинення їх шляхом зловживання службовим становищем, повинна бути доповнена ст. 201-2 КК України (незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги). Крім того потребує уніфікації термінологія щодо форми вчинення даного діяння, а саме використання єдиної конструкції «зловживання службовим становищем» на заміні аналогічним за змістом «використання службового становища», «зловживання владою» тощо.

References:

1. Natsionalna akademiya vnutrishnikh sprav [National Academy of Internal Affairs] (2016). *Antykoruptsiyna polityka v Ukrayini: Multymediyynu navchalnyu posibnyk* [Anti-corruption policy in Ukraine: Multimedia study guide] <https://arm.naiu.kiev.ua/books/atikorruption/lectures/lecture_1.html> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
2. Aseev, R.O. (2017). Problema vyznachennya shlyukha u koruptsiynykh zlochynakh [The problem of determining the subject in corruption crimes]. *Pravova derzhava* [Constitutional state], 26, 125-129. [in Ukrainian].
3. Skhidne mizhrehionalne upravlinnya Derzhavnoyi sluzhby Ukrayiny z pytan pratsi [Eastern Interregional Department of the State Labor Service of Ukraine] (2022). *V Ukrayini vvedeno kryminalnu vidpovidalnist za torhivlyu humanitarnoyu dopomohoyu (stattya 201-2 Kryminalnoho Kodeksu Ukrayiny)* [Ukraine has introduced criminal liability for trade in humanitarian aid (Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine)] <<https://smu.dsp.gov.ua/anticordept/v-ukraini-vvedeno-kryminalnu-vidpovidalnist-za-torhivliu-humanitarnoiu-dopomohoiu-stattia-201-2-kryminalnoho-kodeksu-ukrainy/>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].

¹ Фурман, В. (2022). Відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги. Що передбачено новим Законом. *Юрліга* <https://jurliga.ligazakon.net/analytics/210328_vdpovdalnst-za-netslove-vikoristannya-gumantarno-dopomogi-shcho-peredbacheno-novim-zakonom> (2022, листопад, 17).

² Transparency International Ukraine (2021). *Що таке зловживання владою та службовим становищем* <<https://ti-ukraine.org/news/shho-take-zlovzhyvannya-vladoyu-ta-sluzhbovym-standovyshhem/>> (2022, листопад, 17).

³ *Висновок до проекту Закону України Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів, 2021* (Національне агентство з питань запобігання корупції). *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України* <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-2275434.pdf> (2022, листопад, 17).

4. *Vysnovok do projektu Zakonu Ukrainy Pro vnesennya zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo kryminalizatsiyi kontrabandy tovariv ta pidaktsyznykh tovariv, a takozh nedostovirnoho deklaruvannya tovariv, 2021* (Natsionalne ahent-stvo z pytan zapobihannya koruptsiyi) [Conclusion to the draft Law of Ukraine On Amendments to the Criminal Code of Ukraine and the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the criminalization of smuggling of goods and excise goods, as well as false declaration of goods, 2021 (National Agency for the Prevention of Corruption)]. *Uryadovyy portal. Yedynyy veb-portal orhaniv vykonavchoyi vlady Ukrainy* [Government portal. Official website] <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-2275434.pdf> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
5. Dorokhina, Yu.A., Moroz, I.O. (2019). Koruptsiya ta koruptsiyni zlochyny v Ukraini [Corruption and corruption crimes in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: yurydychni nauky* [Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: legal sciences], 30(69), 3, 95-100. [in Ukrainian].
6. Kalinichenko, L.I. (2022). Ponyattya, oznaky ta vydy koruptsiyi [Concepts, signs and types of corruption]. *Pravo i bezpeka* [Law and security], 1(84), 39-46. [in Ukrainian].
7. Pecherska rayonna v misti Kyievi Derzhavna Administratsiya. Ofitsiyyny internet-portal. [Pechersk District State Administration in the city of Kyiv. Official Internet Portal] (2022). *Koruptsiyne pravoporushennya ta pravoporushennya poyazane z koruptsiyeyu: v chomu riznytsya? [Corruption offense and corruption-related offence: what is the difference?]* <<https://pechersk.kyivcity.gov.ua/files/docs/prv046.pdf>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
8. *Kryminalnyy kodeks Ukrainy, 2001* (Verkhovna Rada Ukrainy) [Criminal Code of Ukraine, 2001 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
9. Medvetska, O. (2015). Ponyattya, oznaky ta vydy koruptsiynykh zlochyniv, yikh osoblyvosti vidpovidno do aktiv mizhnarodnoho zakonodavstva [Concepts, signs and types of corruption crimes, their features in accordance with acts of international legislation]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, economy and law], 7, 42-48. [in Ukrainian].
10. Miftakhtudinov, V. (2017). Kryminalna vidpovidalnist za koruptsiyni pravoporushennya [Criminal liability for corruption offenses]. *Yurydychna hazeta* [Legal newspaper], 25 (575) <<https://jur-gazeta.com/publications/practice/kryminalne-pravo-ta-proces/kryminalna-vidpovidalnist-za-korupciyni-pravoporushennya.html>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
11. Havronyuk, M.I. (ed.) (2018). *Naukovo-praktychnyy komentar do Zakonu Ukrainy «Pro zapobihannya koruptsiyi»* [Scientific and practical commentary to the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption"]. Kyiv: Vaite. [in Ukrainian].
12. Pasiaka, O.F. (2020). Spivvidnoshennya ponyat «pravoporushennya, povyazane z koruptsiyeyu», «koruptsiyne pravoporushennya» ta «koruptsiynyy zlochyn» [Correlation between the concepts of "corruption-related offence", "corruption offence" and "corruption crime"]. *Pravo i suspilstvo* [Law and society], 2 (2), 190-197. [in Ukrainian].
13. Pelikhos, E. (2022). Yak za novym zakonom karatymut za prodazh humanitarnoyi dopomohy [How the new law will punish the sale of humanitarian aid]. *Zakon i biznes* [Law and business] <<https://zib.com.ua/ua/151130.html>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
14. Fond sotsialnoho strakhuvannya Ukrainy [Social Insurance Fund of Ukraine] (2020). *Ponyattya ta oznaky koruptsiyi* [Concepts and signs of corruption] <<http://www.fssu.gov.ua/fse/control/pol/uk/publish/article/98770;jsessionid=BEF8F83E78A45744C8AD7E9E1410CBD1>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
15. *Rezolyutsiya pro Poperedzhennya zlochynnosti ta kryminalne pravosuddya u konteksti rozvytku: realizatsiyi ta perspektyvy mizhnarodnoho spivrobotnytstva. Praktychni zakhody borotby z koruptsiyey, 1990* (OON) [Resolution on Crime Prevention and Criminal Justice in the Context of Development: Implementation and Prospects of International Cooperation. Practical Measures to Combat Corruption, 1990 (UN)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_785#Text> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
16. *Zakon Ukrainy Pro zapobihannya koruptsiyi, 2014* (Verkhovna Rada Ukrainy) [Law of Ukraine On Prevention of Corruption, 2014 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
17. Savchenko, A.V. (2016). *Koruptsiyni zlochyny (kryminalno-pravova kharakterystyka)* [Corruption crimes (criminal-legal characteristics)]. Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian].
18. Savchenko, A.V. (2017). *Kryminalno-pravova kharakterystyka koruptsiynykh zlochyniv: multymediyyny posibnyk* [Criminal and legal characteristics of corruption crimes: a multimedia guide]. *Natsionalna Akademiya Vnutrishnikh Sprav* [National Academy of Internal Affairs] <https://arm.naiu.kiev.ua/books/posibnyk_KPH-KZ/nm/lec1_9.html> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
19. Teleshetskyi, O. (2021). Vidpovidalnist za koruptsiyu: administratyvna, kryminalna, dystsyplinarna [Liability for corruption: administrative, criminal, disciplinary]. *Yuryst&Zakon* [Lawyer&Law], 41 <https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA014258> (2022, November, 17). [in Ukrainian].

20. Trepak, V. (2016). Zakonodavche vyznachennya ponyattya «koruptsiyne pravoporushennya» yak potentsiyne dzherelo koliziy: problemni pytannya teorii ta praktyky [Legislative definition of the concept of "corruption offense" as a potential source of conflicts: problematic issues of theory and practice]. *Yurydychna Ukrayina* [Legal Ukraine], 3-4, 50-57. [in Ukrainian].
21. Trepak, V.M. (2015). Identyfikuyuchi oznaky koruptsiyi: vyznachennya y kharakterystyka [Identifying signs of corruption: definition and characteristics]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo* [Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law], 35(2.3), 109-112. [in Ukrainian].
22. Furman, V. (2022). Vidpovidalnist za netsilove vykorystannya humanitarnoyi dopomohy. Shcho peredbacheno novym Zakonom [Responsibility for misuse of humanitarian aid. What is provided by the new Law]. *Yurliha* [Jurleague] <https://jurliga.ligazakon.net/analytics/210328_vdpovdalnst-za-netslove-vikoristannya-gumantarno-dopomogi-shcho-peredbacheno-novim-zakonom> (2022, November, 17). [in Ukrainian].
23. Transparency International Ukraine (2021). *Shcho take zlovzhvannya vladoyu ta sluzhbovym stanovyshchem* [What is abuse of power and official position] <<https://ti-ukraine.org/news/shho-take-zlovzhvannya-vladoyu-ta-sluzhbovym-stanovyshchem/>> (2022, November, 17). [in Ukrainian].